

Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek

Dorpsstraat te Renswoude
gemeente Renswoude

Opdrachtgever

Gemeente Renswoude
Postbus 8
3927 ZL Renswoude

Status:

Projectleider
drs. J.H.F. Leuving

definitief

Projectnummer

SyntheGra Rapport S090132

Autorisatie

dr. J.A. Mol (senior prospector)

Paraaf

Datum

15-10-2009

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Colofon

Oprachtgever: Gemeente Renswoude
Project: Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132
Titel: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek, Dorpsstraat te Renswoude
Datum: 15-10-2009
Projectleider: drs. J.H.F. Leuving (fysisch geograaf)
Auteurs: drs. L. Valckx (architectuurhistorica), drs. J.H.F. Leuving (fysisch geograaf)
Tekenaar: dhr. J. Heersink (GIS/CAD-specialist)
Autorisatie: dr. J.A. Mol (senior prospector)
Druk: Synthebra bv, Doetinchem
ISSN: 1874-9771

Synthebra bv

Doetinchemseweg 61a, NL-7007 CB Doetinchem
Telefoon +31 (0)88 81 81 981, Fax +31 (0)88 81 81 989, Internet: www.synthebra.nl
Bankrelatie Friesland Bank, nr. 295191155, BTW nr. NL819631288B01, HR 01115557

© Synthebra bv, 2009

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

INHOUD

Administratieve gegevens	4
1 Inleiding	5
1.1 Onderzoekskader	5
1.2 Onderzoekdoel en vraagstellingen	5
1.3 Ligging en huidige situatie plangebied	6
1.4 Toekomstige situatie	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Methode	8
2.2 Landschapsgenese	8
2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied	13
2.4 Historische ontwikkeling	16
2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting	21
3 Inventariserend Veldonderzoek	22
3.1 Methode	22
3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens	22
3.3 Archeologische indicatoren	23
3.4 Archeologische interpretatie	23
4 Conclusies en aanbevelingen	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen	24
4.3 Aanbevelingen	25
Literatuur en kaarten	26

Bijlagen:

Bijlage 1: Overzicht van de relevante geologische en archeologische tijdvakken

Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS waarnemingen

Bijlage 3: Boorpuntenkaart

Bijlage 4: Boorprofielen

*Afbeelding voorblad: zicht op de Taets van Amerongenweg gezien vanaf de hoek met de Oude Holleweg
(foto: J.H.F. Leuvering).*

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Administratieve gegevens

Toponiem	: Dorpsstraat
Plaats	: Renswoude
Gemeente	: Renswoude
Provincie	: Utrecht
Projectnummer	: S090321
Bevoegd gezag	: gemeente Renswoude
Deskundige namens het bevoegd gezag	: P.C. de Boer (Milieudienst Zuidoost Utrecht)
Opdrachtgever	: gemeente Renswoude
Uitvoerende instantie	: Synthegra bv
Datum uitvoering veldwerk	: 25-05-2009 en 02-06-2009
Uitvoerders veldwerk	: drs. J.H.F. Leuving i.s.m. Sialtech
Onderzoeksmelding (ARCHIS)	: 34.209
Datum onderzoeksmelding	: 19-03-2009
Onderzoeksnummer (ARCHIS)	: 28174
Datum gereedmelding	: 15-10-2009
Kaartblad	: 32G
Periode	: laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd
Oppervlakte	: ca. 1,3 ha
Grondgebruik	: woningen met tuinen, parkeerplaatsen, volkstuinten
Geologie	: dekzand, Formatie van Bortel
Geomorfologie	: dekzandrug
Bodem	: zwarte enkeerdgronden en laarpodzolgronden
Depot	: Documentatie en vondsten zullen worden aangeleverd aan het Provinciaal Depot voor bodemvondsten van Utrecht, te Utrecht

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende vier coördinaten:

noordwest	X: 165218	Y: 454041
noordoost	X: 165368	Y: 454041
zuidoost	X: 165368	Y: 453878
zuidwest	X: 165218	Y: 453878

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Synthegra heeft in opdracht van de gemeente Renswoude een archeologisch onderzoek uitgevoerd op een terrein aan de Dorpsstraat in Renswoude (afbeelding 1.1). Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een karterend booronderzoek. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen ontwikkeling van een winkelcentrum met parkeerplaats.

De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment niet exact bekend, maar uitgaande van de aanleg van een ondergrondse parkeergarage in het noordelijk deel van het plangebied zal de bodem tot in het archeologische niveau worden verstoord.

Door de graafwerkzaamheden die zullen gaan plaatsvinden, kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden verloren gaan. Daarom is vanwege de regelgeving van de overheid voorafgaand aan de graafwerkzaamheden archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1¹ en de Leidraad Veldonderzoek.² Het veldwerk is uitgevoerd op 25 mei en 2 juni 2009.

Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, in het bijzonder het Streekplan 2005-2015 en de Handleiding Bestemmingsplannen 2006 van de provincie Utrecht, dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied te worden gemaakt. Ook is het plangebied getoetst aan de hand van de interim-regeling provinciale vrijstelling archeologietoets van de provincie.

Het bevoegd gezag, de gemeente Renswoude, zal de resultaten van het onderzoek toetsen en een selectiebesluit nemen.

1.2 Onderzoekdoel en vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte landschappelijke, historische en archeologische waarden.

Het doel van het karterend booronderzoek is het toetsen van het opgestelde verwachtingsmodel door de intactheid van de bodemopbouw vast te stellen en de eventueel aanwezige archeologische resten en/of vindplaatsen te inventariseren.

De volgende onderzoeksvragen zullen worden beantwoord:

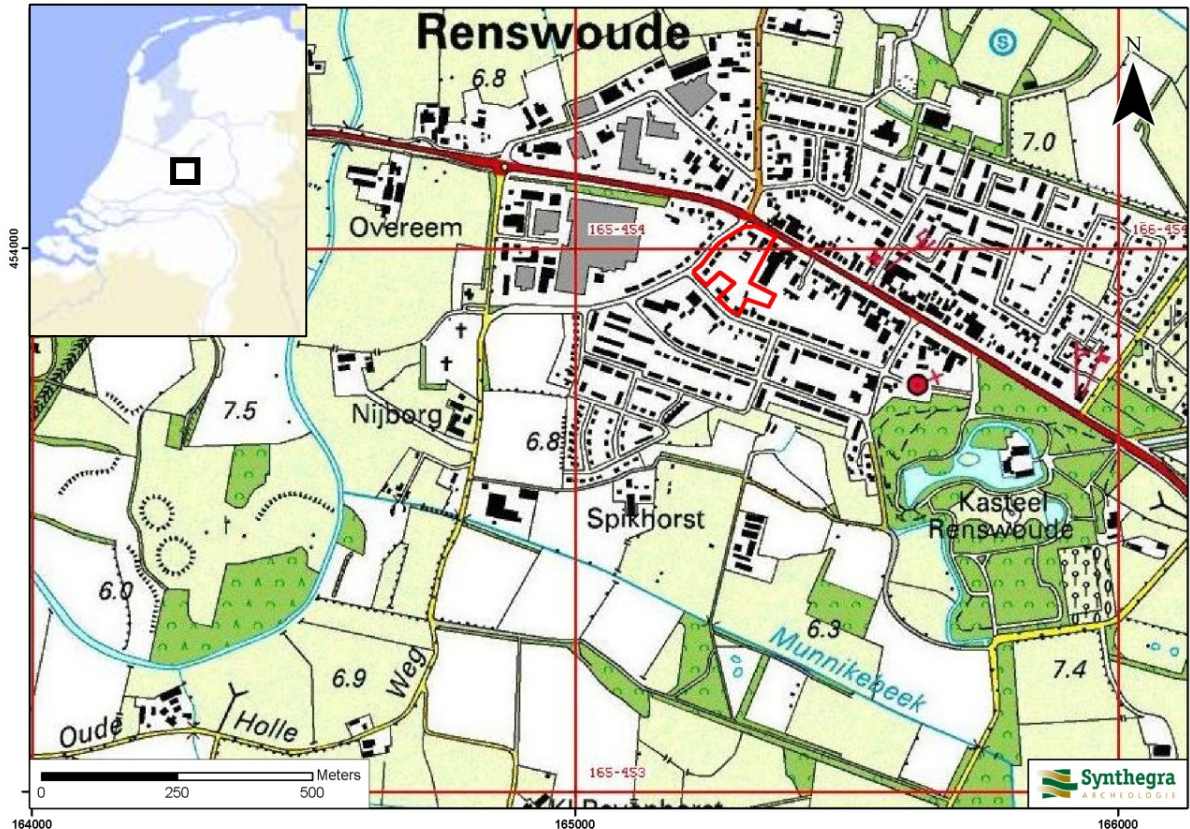
- Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?
- Zijn in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig?
- Wat is te zeggen over de horizontale en verticale verspreiding van de archeologische resten?
- Wat is de vermoedelijke aard en datering van de archeologische resten?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

¹ SIKB, 2006a.

² SIKB, 2006b.

1.3 Ligging en huidige situatie plangebied

Het plangebied is circa 1,3 ha groot en ligt aan de Dorpsstraat in Renswoude (afbeelding 1.1). Het terrein wordt in het noordoosten begrensd door de Dorpsstraat, in het noordwesten door de Oude Holleweg, in het zuidwesten door de Taets van Amerongenweg en in het zuidoosten door bebouwing. Het plangebied is in gebruik als woningen met tuinen, bedrijfspanden, parkeerplaatsen en volkstuinten. Het maaiveld varieert van circa 7,0 tot 7,5 m +NAP (Normaal Amsterdams Peil).³

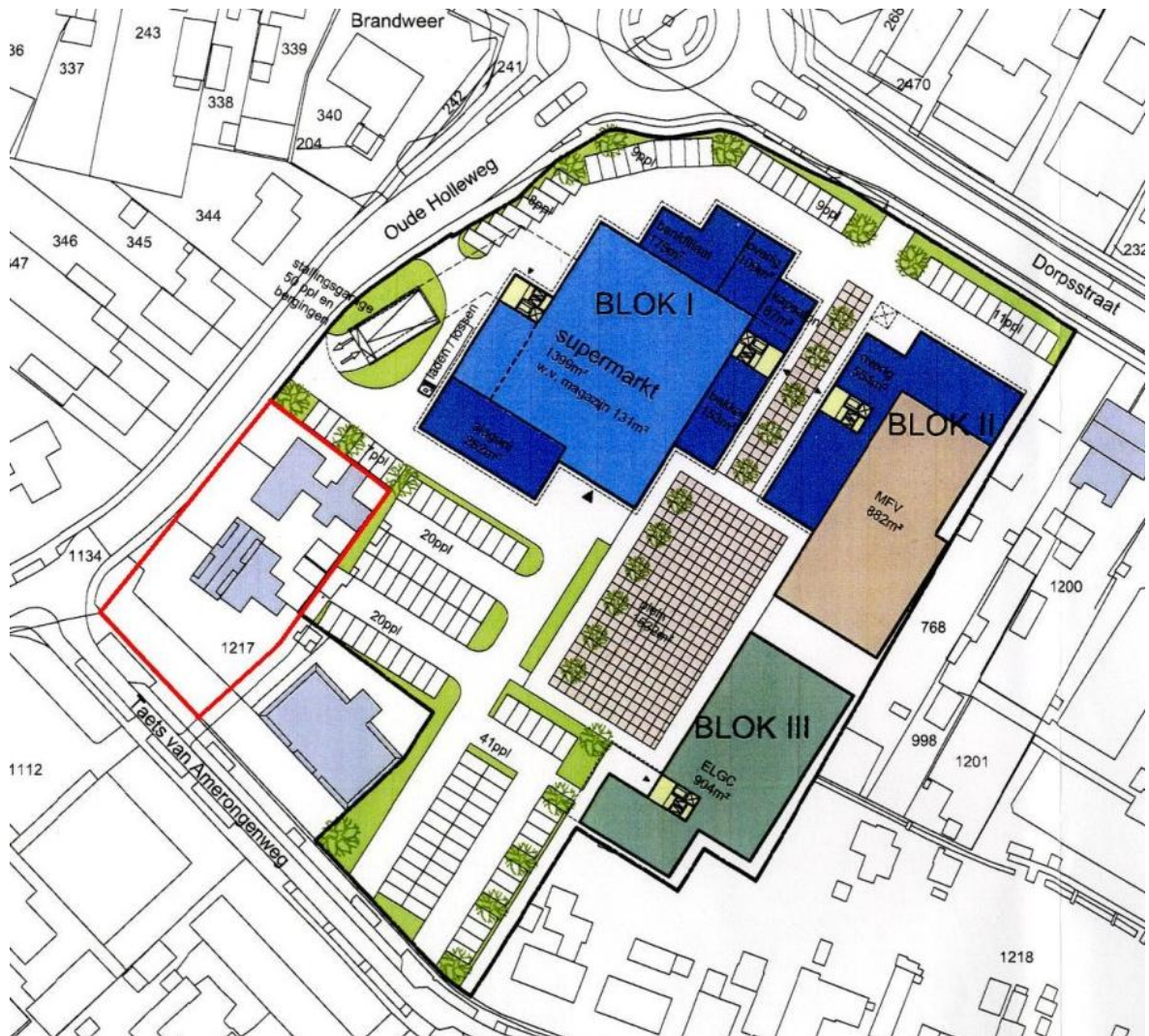

Afbeelding 1.1: Het plangebied op de Topografische Kaart van Nederland 1:25.000 aangegeven met het rode kader (Bron: TOP25raster 1998, Topografische Dienst Nederland, Emmen).

³ Hoogteligging van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) in m NAP geraadpleegd op www.ahn.nl

1.4 Toekomstige situatie

In afbeelding 1.2 is een overzicht van de toekomstige situatie van het plangebied weergegeven. De diepste vergravingen zullen gaan plaatsvinden ter plaatse van de geplande ondergrondse parkeergarage onder de supermarkt (blok I) in het noordelijke deel van het plangebied. Boven de supermarkt komen circa 40 appartementen. Ter plaatsen van blok II zijn circa 20 appartementen gepland boven een multifunctionele accommodatie. Ter plaatse van blok III zijn circa 10 appartementen gepland boven een gezondheidscentrum. Deze blokken worden voor zover bekend niet onderkelderd. In de rest van het plangebied zijn parkeerplaatsen gepland. Hier worden geen diepgaande bodemingrepen verwacht.

Afbeelding 1.2: schets van de toekomstige situatie van het plangebied (tekening aangeleverd door opdrachtgever).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Dit is in eerste instantie gedaan door het raadplegen van voor de archeologie relevante (schriftelijke) bronnen. Voor het bureauonderzoek zijn met name gegevens over bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied verzameld. Dit is aangevuld met historisch en fysisch-geografisch onderzoek, waarbij informatie over vroeger grondgebruik is verkregen door de analyse van historische kaarten en tevens gegevens over de geologie, geomorfologie en bodem zijn bestudeerd.

2.2 Landschapsgenese

Voor het bepalen of, waar en uit welke periode archeologische resten kunnen worden verwacht, zijn de volgende bronnen met betrekking tot de landschapsgenese geraadpleegd:

- Geologische Kaart, schaal 1:600.000
- Geomorfologische Kaart, schaal 1:50.000
- Bodemkaart, schaal 1:50.000
- Relevante achtergrondliteratuur

Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de Lithostratigrafische Indeling van de Ondiepe Ondergrond.⁴ Zie voor een overzicht van de geologische en archeologische perioden bijlage 1.

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in het Midden-Nederlandse zandgebied, waar het landschap zijn huidige vorm vooral tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien (circa 370.000 – 115.000 jaar geleden), en de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden), heeft gekregen.

Circa 2,5 kilometer ten zuiden van het plangebied ligt de Emminkhuizerberg. Deze heuvel is net als de stuwwallen (Utrechtse Heuvelrug en Veluwe) in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (circa 150.000 jaar geleden) opgestuwd door het landijs, dat vanuit het noorden Nederland binnendrong. Tegelijkertijd werd het land ter plaatse van het plangebied uitgediept door het ijs, waardoor een glaciaal bekken ontstond.⁵ Dit bekken wordt de Gelderse Vallei genoemd en is in de laatste ijstijd, het Weichselien, opgevuld met fluvioperiglaciale afzettingen en dekzand.

Gedurende een zeer koude periode, het Pleniglaciaal (circa 75.000 – 15.700 jaar geleden), was de ondergrond permanent bevroren en moest het regen- en sneeuwmeltwater over het oppervlak afstromen. Hierdoor werden fluvioperiglaciale afzettingen gevormd en dalen uitgesleten. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers en bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.⁶ Deze afzettingen bevinden zich in de diepere ondergrond van het plangebied.

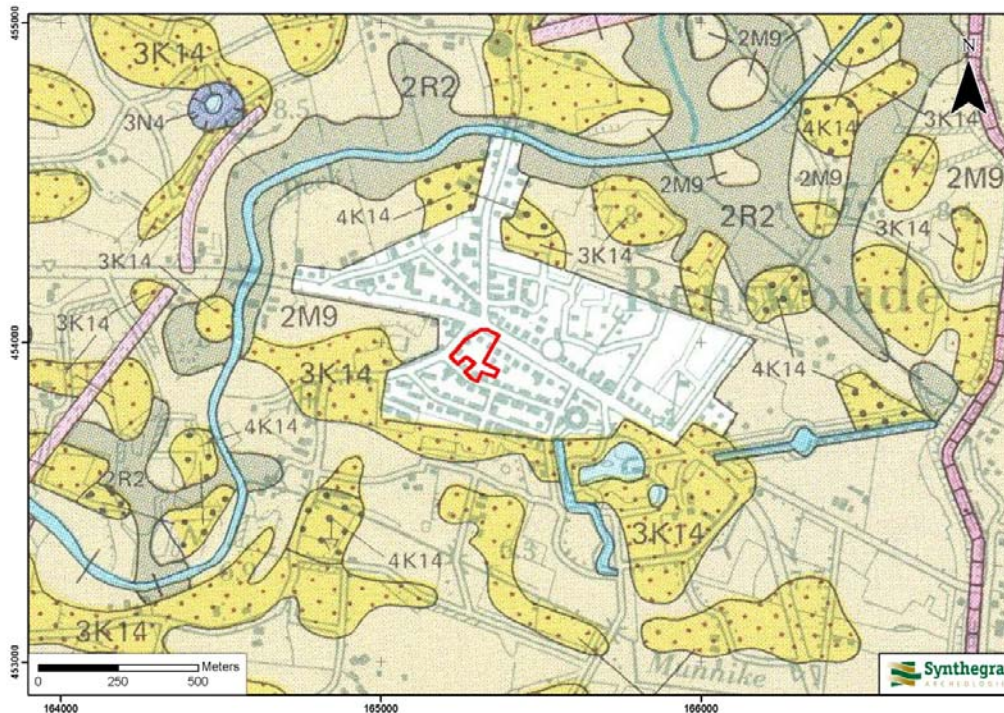
⁴ De Mulder e.a. 2003 en via www.nitg.tno.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.

⁵ Berendsen, 2005.

⁶ Berendsen, 2004.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

De fluvioperiglaciale afzettingen zijn later grotendeels bedekt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat Pleniglaciaal (circa 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat Glaciaal (circa 15.700 – 11.755 jaar geleden) was de vegetatie vrijwel verdwenen. Hierdoor kon op grote schaal verstuiving optreden en werd dekzand afgezet.⁷ Dit (vaak lemige) zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd en arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend.⁸ Het reliëf, dat hierbij in het landschap is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes, depressies en dekzandkopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen. Volgens de Geologische Overzichtskaart van Nederland schaal 1:600.000 ligt het dekzand in de omgeving van Renswoude aan de oppervlakte. Het plangebied is niet gekarteerd op de Geomorfologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000 (afbeelding 2.1), omdat het binnen de bebouwde kom van Renswoude ligt.⁹

Legenda

- 3K14** : dekzandrug
- 4K14** : dekzandrug
- 2M9** : vlakte van ten dele verspoelde dekzanden
- 2R2** : dalvormige laagte
- 3N4** : laagte zonder randwal, moerassig

Afbeelding 2.1: Ligging van het plangebied op de Geomorfologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000, aangegeven met het rode kader (Bron: Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1982).

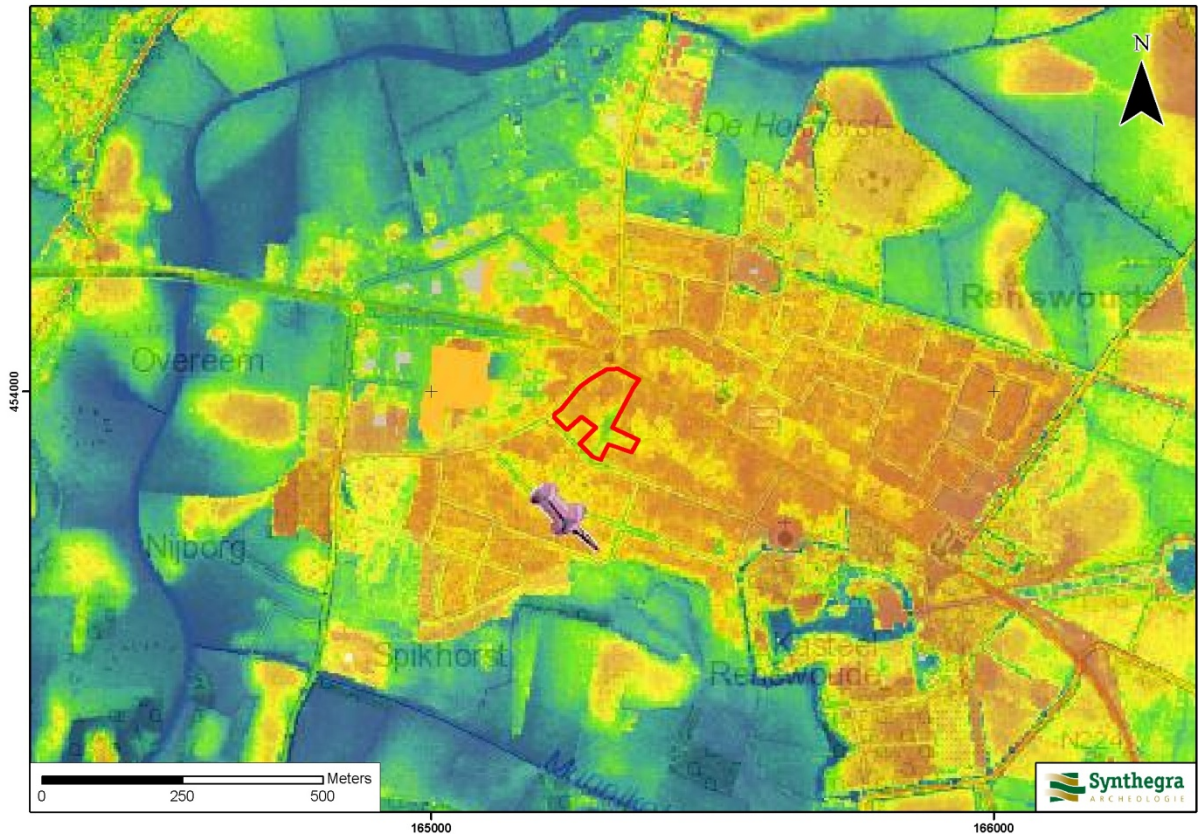
In de omgeving van het plangebied komen vlaktes van ten dele verspoelde dekzanden (code 2M9) en dekzandruggen (code 3K14) voor. Ten noorden en ten westen van Renswoude is een dalvormige laagte (2R2) aanwezig, waardoor de Luntersche Beek stroomt. Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (afbeelding 2.2)¹⁰ is het dal met de Luntersche Beek duidelijk te zien. Renswoude ligt hoger, maar veel detail in de maaiveldhoogte is niet te zien, omdat het beeld vertroebeld wordt door de aanwezige bebouwing die ruwweg even hoog is als de dekzandruggen in de omgeving.

⁷ Berendsen, 2004.

⁸ Berendsen, 2004.

⁹ Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1982.

¹⁰ www.ahn.nl.

LEGENDA

Blauw : lager dan 6,50 m +NAP

Groen : 6,50 – 7,00 m +NAP

Geel : 7,00 – 7,50 m +NAP

Oranje : 7,50 – 7,75 m +NAP

Rood : hoger dan 7,75 m +NAP

Afbeelding 2.2: Ligging van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN), aangegeven met het rode kader (Bron: www.ahn.nl).

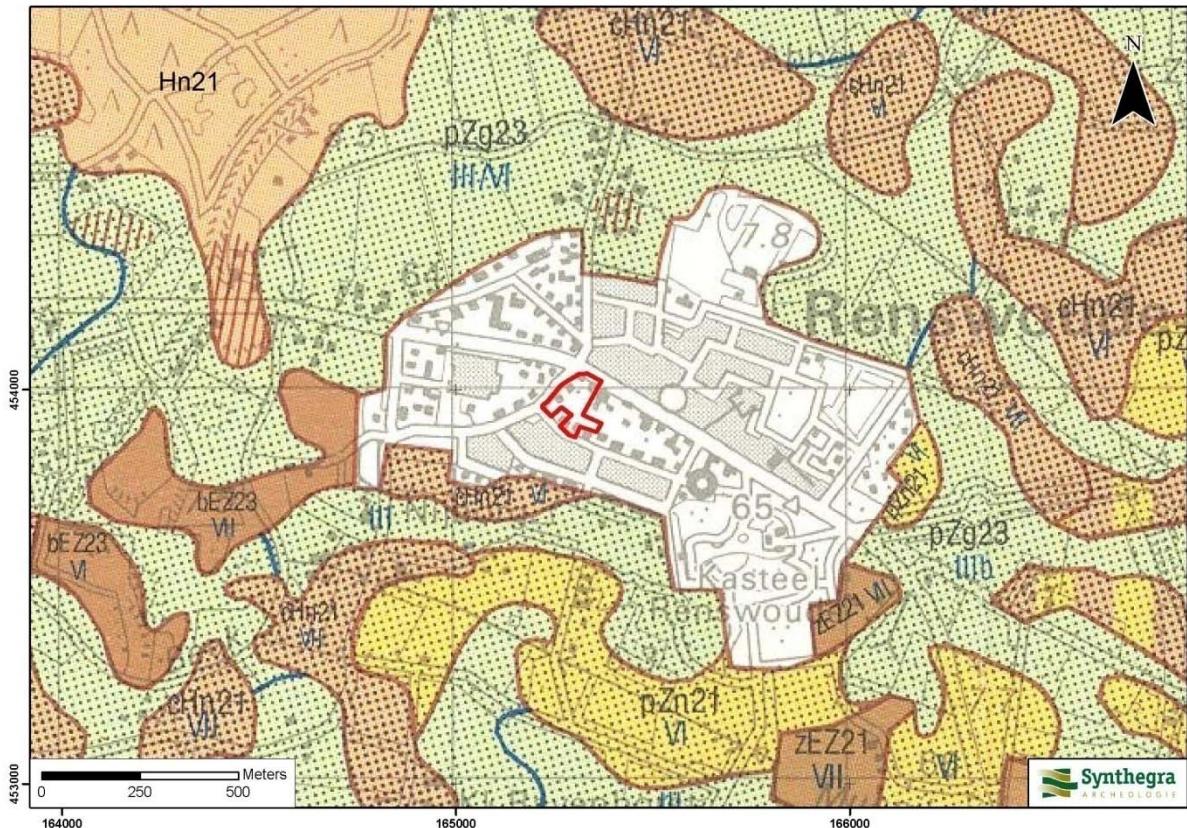
Uit het geraadpleegde kaartmateriaal kan niet met zekerheid worden opgemaakt of het plangebied op een dekzandrug of in een vlakte van deels verspoelde dekzanden ligt. In de cultuurhistorische atlas van de gemeente Utrecht staat Renswoude genoemd als voorbeeld van een lintvormige nederzetting die op een rug is ontstaan.¹¹ Omdat het plangebied aan de hoofdweg (Dorpsstraat) ligt wordt geconcludeerd dat het plangebied waarschijnlijk (deels) op een dekzandrug ligt (afbeelding 2.1, code 3K14).

In het Holoceen (circa 11.755 jaar geleden tot heden) werd het klimaat warmer en vochtiger en is het landschap door geologische processen weinig veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in. De beken volgden de natuurlijke laagten in het landschap, zoals de eerder gevormde pleistocene dalen. Ten noorden en ten westen van Renswoude stroomt een dergelijke beek, de Luntersche Beek.

¹¹ Blijdenstijn, 2005.

Bodem

Op de Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000 is het plangebied niet gekarteerd, omdat het in de bebouwde kom van Renswoude ligt. In de directe omgeving van het plangebied komen drie bodemtypen veel voor, namelijk bruine enkeerdgronden, laarpodzolgronden, en beekeerdgronden. De eerste twee bodemtypen komen zijn kenmerkend voor de hoog gelegen delen van het landschap, terwijl beekeerdgronden juist in de lagere delen voorkomen. Daarom worden binnen het plangebied bruine enkeerdgronden of laarpodzolgronden verwacht, indien het plangebied inderdaad op een dekzandrug ligt. Als dat niet het geval is, dan zal het bodemtype een beekeerdgrond zijn.

Legenda

- Hn21** : veldpodzolgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand
- pZg23** : beekeerdgronden in lemig fijn zand
- cHn21** : laarpodzolgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand
- bEZ23** : bruine enkeerdgronden in lemig fijn zand
- zEZ21** : zwarte enkeerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand
- pZn21** : gooreerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand.

Afbeelding 2.3: Ligging van het plangebied op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000, aangegeven met het rode kader (Bron: DLO-Staring Centrum, 1997).

De enkeerdgronden zijn ontstaan, doordat vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast.¹² Plaggen werden met veemest vermengd en op de akkers uitgespreid om de bodem vruchtbaarder te maken. In de loop van de tijd is een plaggendeek op de oorspronkelijke bodem ontstaan.

¹² Spek, 2004.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Enkeerdgronden hebben een plaggendek, dat dikker dan 50 cm is.¹³ De bouwvoor van de enkeerdgronden (Aap-horizont) is donkergrijszwart van kleur en circa 25-30 cm dik. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aan-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Onder het plaggendek ligt de oorspronkelijke bodem, een podzolgrond. De podzolgrond bestaat uit een donkere bovengrond (Apb-horizont), waaronder een lichtgrijze E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig is. Hieronder ligt de bruine B-horizont (inspoelingshorizont), die geleidelijk overgaat in de C-horizont.¹⁴ Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont al dan niet intact. Vaak zijn deze door verploeging/verspitting met de onderste helft van het plaggendek vermengd geraakt.

Laarpodzolgronden zijn op dezelfde manier ontstaan als de enkeerdgronden en hebben nagenoeg dezelfde profielopbouw. Het verschil tussen beide bodemtypen is de dikte van het plaggendek. Bij laarpodzolgronden is het plaggendek 30 à 50 cm dik.

Beide bodemtypen worden gekenmerkt door een lage grondwaterspiegel. Op de bodemkaart staan de gemiddelde grondwaterstanden aangegeven met zogenaamde grondwatertrappen. Enkeerdgronden hebben meestal een grondwatertrap VII, terwijl de laarpodzolgronden grondwatertrap VI hebben. Dit betekent de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen de 40-80 cm beneden maaiveld (VI) of tussen 80 en 120 cm beneden maaiveld (VII) wordt aangetroffen.¹⁵ De gemiddeld laagste grondwaterstand wordt dieper dan 120 cm (VI) of dieper dan 160 cm (VII) beneden maaiveld aangetroffen.

Beekeerdgronden worden gekenmerkt door een donkere bovengrond, die direct op de veel lichtere C-horizont ligt. IJzervlekken komen algemeen voor, door de relatieve hoge grondwaterstand.

¹³ De Bakker en Schelling, 1989.

¹⁴ De Bakker en Schelling, 1989.

¹⁵ DLO-Staring Centrum, 1997.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied

In deze paragraaf wordt gekeken of binnen en rond het plangebied archeologische waarden bekend zijn. Hiervoor zijn de volgende bronnen binnen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd:

- het Centraal Archeologisch Archief (CAA)
- het Centraal Monumenten Archief (CMA)
- Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS II)

Daarnaast zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Utrecht
- Meldpunt archeologie (archeologisch archief), dhr. Ton van Rooijen

Zowel volgens de IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden) van de RCE (bijlage 2) als de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Utrecht geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting, aangezien het plangebied in de dorpskern van Renswoude ligt. Deze kaarten zijn indicatief en zullen voor het opstellen van een gespecificeerd verwachtingsmodel worden genuanceerd en gepreciseerd, omdat uit deze kaarten niet blijkt wat de aard en ouderdom is van de te verwachten archeologische resten.

Uit de archieven en ARCHIS II van de RCE blijkt dat binnen het plangebied een monument, en een onderzoeksmelding aanwezig zijn (bijlage 2). Uit de directe omgeving (binnen een straal van 200 m) zijn geen monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend. Daarbuiten (binnen een straal van 500 m) zijn vijf onderzoeksmeldingen en één monument bekend.

Monumenten en onderzoeksmeldingen binnen een straal van 200 m van het plangebied:

Monumentnummer 12.251

Het plangebied ligt in de dorpskern van Renswoude. De dorpskern heeft een hoge archeologische waarde. De huidige aanleg dateert uit de 17e eeuw en is gerelateerd aan de verbouwing van Huis "Renswoude" tot een landhuis. Aangezien Huis "Renswoude" een middeleeuwse voorganger heeft zal het dorp ook uit de middeleeuwen kunnen dateren. Renswoude ligt op een dekzandrug.

Onderzoeksmelding 5.908

In 2003 heeft Vestigia een booronderzoek uitgevoerd aan de Taets van Amerongenweg. Het plangebied overlapt het noordelijke deel van dit onderzoeksgebied. In het zand was geen natuurlijk bodemprofiel (meer) aanwezig. Ook werden er geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er werd geen archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd.

Monumenten en onderzoeksmeldingen binnen een straal van 500 m van het plangebied:

Monumentnummer 11.545

Ongeveer 500 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich Huis Renswoude. Er wordt verondersteld dat het huidige huis op de fundamenten van de middeleeuwse voorganger zijn gebouwd. Waarschijnlijk dateert het eerste huis uit het derde kwart van de 14^e eeuw. Midden 17^e eeuw werd het versterkte huis gesloopt en vervangen door het landhuis.

Hoe het eerdere huis eruitzag is niet bekend. Het huidige landhuis heeft een rechthoekige opzet met twee vooruitstekende hoektorens. Er is daarnaast een apart omgracht voorterrein aanwezig. Mogelijk heeft dit ook in de middeleeuwen bestaan.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Onderzoekmelding 26.541

Ongeveer 355 m ten noordwesten van het plangebied, op de locatie Groot Overeem, heeft Grontmij in 2005 een booronderzoek uitgevoerd. De bodem van het plangebied vertoonde over het algemeen een natuurlijke opbouw, op sommige plaatsen waren diepe verstoringen. Er werden geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van mogelijke cultuurlagen of bewoningssporen, noch werden er archeologische indicatoren opgeboord die op menselijke activiteiten of invloeden wezen. Hieruit is geconcludeerd dat in het plangebied waarschijnlijk geen archeologische sporen aanwezig zijn. Er werd geen vervolgonderzoek nodig geacht.

Onderzoekmelding 35.113

Circa 415 m ten westen van het plangebied heeft Milieudienst Zuidoost Utrecht in 2009 een Quicksan uitgevoerd ten behoeve van Muziekgebouw Nijborg. Op basis van dit onderzoek bleek de archeologische verwachtingswaarde hoog. Daarom werd een vervolgonderzoek in de vorm van een bureau- en verkennend booronderzoek aanbevolen.

Onderzoekmelding 21.663 en 18.792

Circa 430 m ten noordoosten van het plangebied heeft Oranjewoud in 2006 een bureauonderzoek en in 2007 een verkennend veldonderzoek ten behoeve van de Integrale gebiedsontwikkeling Renswoude Noord uitgevoerd.

Voor dit onderzoek zijn vier locaties onderzocht binnen het plangebied Beekweide te Renswoude:

1. Bouwlocatie Beekweide
2. De herontwikkeling van de varkenshouderij van C. Verbeek
3. De herontwikkeling van het agrarisch bedrijf van F. Oosterink (Groot Abbelaar).
4. De natuurontwikkelingszone langs de noord- en westoever van respectievelijk de Lunterense- en de Nederwoutse Beek.

Na uitvoer van het bureauonderzoek bleek dat voor de locaties 2 en 4 geen archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk werd geacht. Locatie 1 is door middel van 26 grondboringen (verkenkend) onderzocht. Hieruit kwam naar voren dat de bodem in het plangebied tot in de C-horizont is verstoord. In geen van de boringen is een intact podzolprofiel aangetroffen. Daarnaast zijn er hier geen archeologische indicatoren aangetroffen. Archeologisch vervolgonderzoek wordt ook hier niet noodzakelijk geacht.

Voor het plangebied 3 werd aanbevolen om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren ter plaatse van de bouwblokken van de nieuw te bouwen woningen. Op de relatief hoge dekzandrug waarop dit erf ligt, kunnen resten van tijdelijke kampementen uit het mesolithicum worden verwacht. Voorts kunnen sporen en vondsten worden aangetroffen uit de periode vanaf de ijzertijd tot en met de late middeleeuwen. Met name de kans op het aantreffen van sporen van een middeleeuwse voorganger van de boerderij Groot Abbelaar is vrij groot. Ook dient rekening gehouden te worden met eventuele grafvelden uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd in de vorm van een karterend booronderzoek.

Onderzoekmelding 10.046

Raap heeft in 1996 een booronderzoek uitgevoerd op een afstand van ongeveer 470 m ten westen van het plangebied. De administratieve gegevens van deze onderzoeksmelding en het bijbehorende onderzoek zijn een samenvatting van de gegevens van de verschillende terreinen die besproken worden in de genoemde RAAP-publicatie.¹⁶ Andere meldingen behorend bij dit onderzoek zijn: 10.061, 10.074, 10.034 en 10.094. Niet alle essen zijn daadwerkelijk onderzocht.

¹⁶ Visscher, H.C.J. e.a., 1996

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Er zijn geen meldingen uit het plangebied bekend in het archeologisch archief van het Meldpunt Archeologie
(Ton van Rooijen),

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

2.4 Historische ontwikkeling

Voor de historische ontwikkeling is historisch kaartmateriaal en relevante achtergrondliteratuur geraadpleegd, dat in onderstaande paragraaf is weergegeven.

Al in 855 werd Renswoude als *silva Hrenhem* (het Rhenense woud) genoemd in een oorkonde.

In de middeleeuwen behoorde het gebied tot de gemeentegronden van Rhenen, vandaar de naam Rhenen-swoude. Nadat de grond rond 1346 aan bisschop Jan van Arkel werd verkocht, ontwikkelde het zich tot een eigen rechtsgebied.¹⁷

Ongeveer 500 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich het Huis Renswoude. Het huis ligt ten oosten van het dorp Renswoude en is gebouwd op de fundamenten van het middeleeuwse kasteel dat tussen 1350 en 1375 werd gebouwd. In 1536 werd Renswoude erkend als ridderhofstad.

In 1623 werd Johan van Reede de eigenaar van het inmiddels vervallen kasteel. In zijn kasteel werden protestantse bijeenkomsten gehouden en hij kreeg toestemming om bij het kasteel een kerk te bouwen. Deze koepelkerk, naar een ontwerp van Jacob van Campen, werd in 1641 in gebruik genomen. Johan van Reede liet in 1654 het oude kasteel afbreken en een nieuw kasteel bouwen. Dit nieuwe (huidige) kasteel werd ook wel 'Borchwal' genoemd (afbeelding 2.4).¹⁸

Afbeelding 2.4: Het kasteel Renswoude met de kerk en het dorp. Detail van de kaart van de Slaperdijk door Justus van Broeckhuijsen uit 1705. De kaart is bij benadering west-georiënteerd. (Bron: Blijdenstijn, R., 2005, p. 290).

¹⁷ Berkel en Samplonius, p. 374.

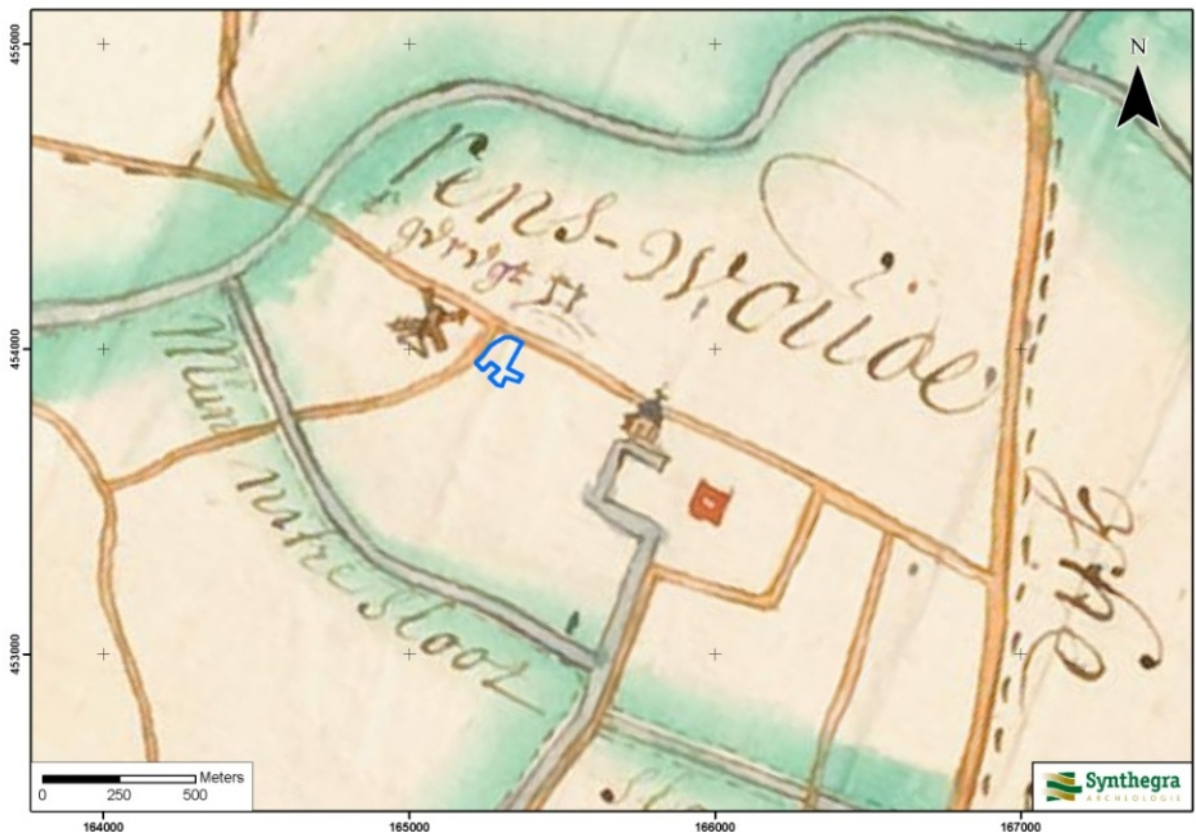
¹⁸ www.kasteleninutrecht.nl/Renswoude.htm.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Het plangebied ligt direct aan de Dorpsstraat (N224) die de dorpskern van Renswoude als het ware doorsnijdt. Circa 700 m ten westen van het plangebied stroomt de Luntersche Beek.

Op de kaart uit circa 1701 (afbeelding 2.5) is het kasteel, de kerk en de molen van Renswoude te zien aan de centrale Dorpsstraat. Er staan woonhuizen op deze kaart aangegeven, waardoor niets gezegd kan worden over eventueel aanwezige bebouwing binnen het plangebied.

Op het minuutplan uit begin 19^e eeuw (afbeelding 2.6)¹⁹ is bebouwing aanwezig langs de Dorpsstraat, in het meest noordelijk deel van het plangebied. Uit de gegevens van de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)²⁰ behorende bij het minuutplan blijkt dat het hier woonhuizen met erf en tuin betreft. Het grootste deel van het plangebied (perceelnummer 230) bestaat uit bouwland. De (voorloper van de) Taets van Amerongenweg, de zuidelijke begrenzing van het plangebied, is weergegeven op de kaart. Ten noordwesten van het plangebied ligt de molen van Renswoude (perceelnummer 111).

Afbeelding 2.5: Ligging van het plangebied op een kaart uit circa 1701, aangegeven met het blauwe kader. (Bron: http://www.library.tudelft.nl/Tresor/webpages/TRL_33_4_07.html).

¹⁹ www.watwaswaar.nl Renswoude, Utrecht, sectie A, blad 01. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kaders) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

²⁰ OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

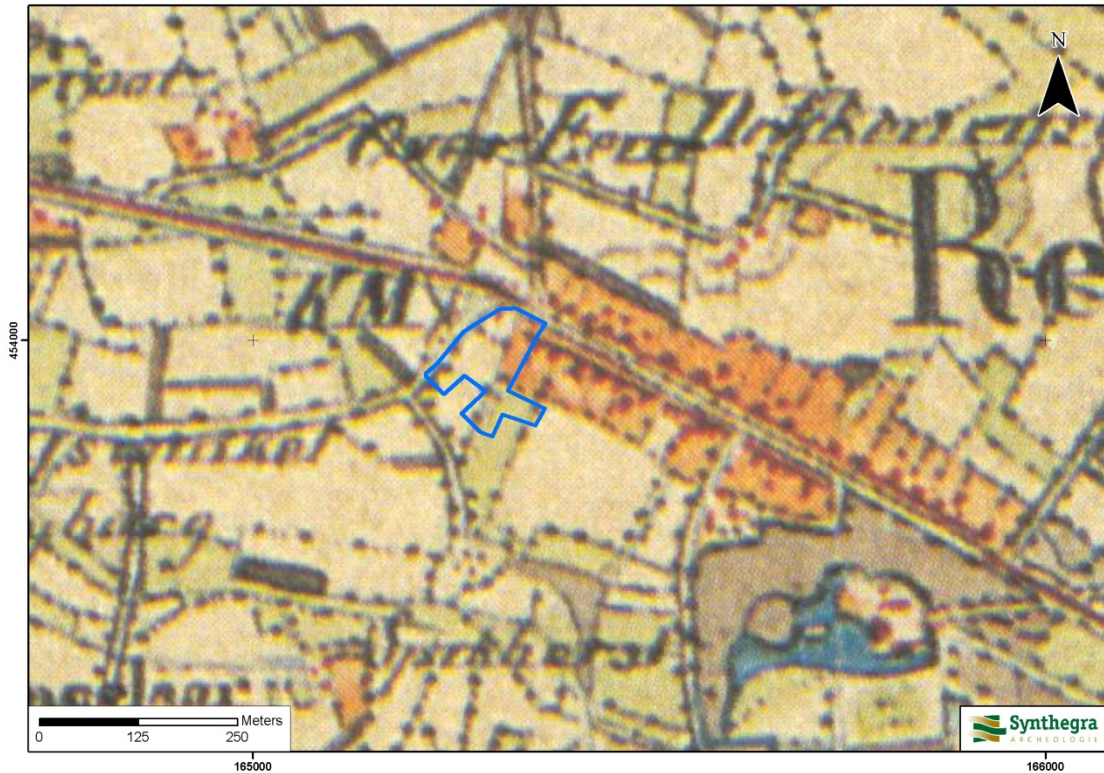
Afbeelding 2.6: Ligging van het plangebied op het minuutplan uit begin 19^e eeuw, aangegeven met het blauwe kader. (Bron: www.watwaswaar.nl).

Op de kaart uit 1838-1857 bestaat het noordoostelijke deel van het plangebied uit woongebied met bebouwing (afbeelding 2.7). Het westelijke- en zuidoostelijke deel bestaat uit bouwland en weiland. Ten noorden en noordwesten van het plangebied ligt een enkel gebouw. Ten oosten van het plangebied ligt bebouwing langs de Dorpsstraat. Ten zuidoosten van het plangebied ligt het kasteel Renswoude met een vijver en bos. De rest van de omgeving bestaat uit onregelmatig gevormde percelen bouwland en weiland, van elkaar gescheiden door bomen of struiken, dat kenmerkend is voor de kamponggingen zoals die hier voorkwamen.

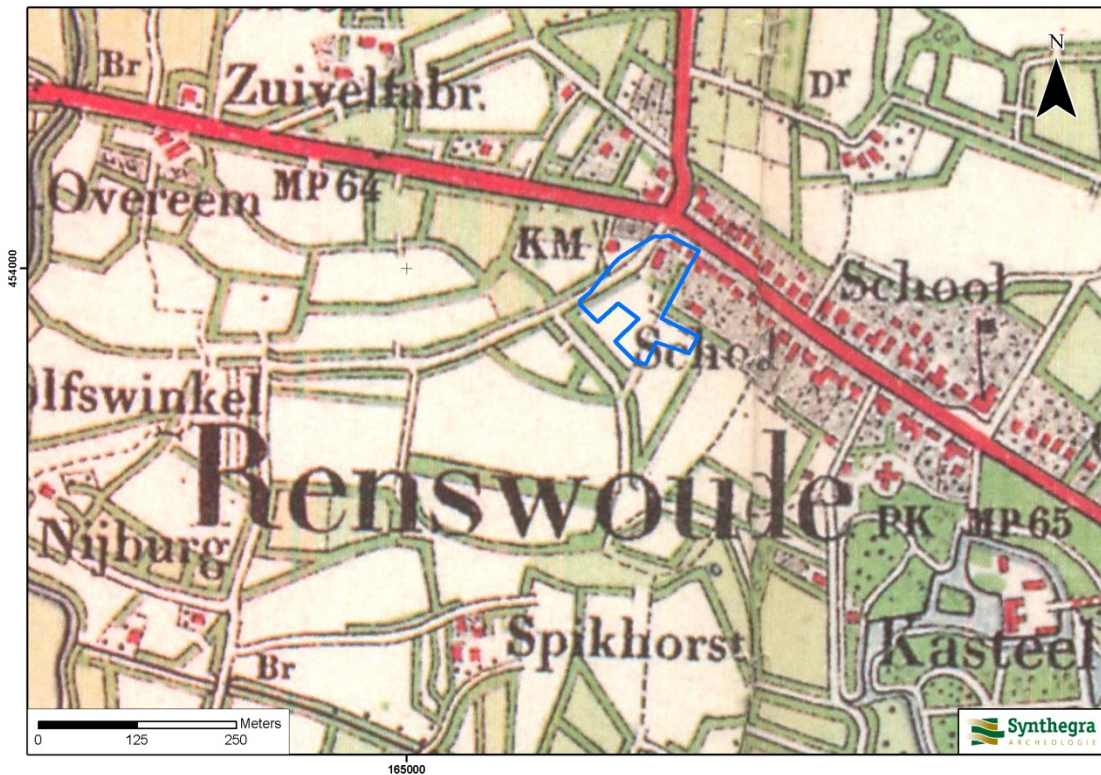
Op de kaart uit circa 1905 loopt door het noordwestelijk deel van het plangebied een weg (afbeelding 2.8). Het is de Oude Holleweg, de huidige westelijke begrenzing van het plangebied. De weg lijkt in deze periode een iets andere ligging te hebben. In het noorden en noordoosten van het plangebied ligt bebouwing. De rest van het plangebied bestaat uit bouwland met groenstroken. Ten zuidoosten van het plangebied ligt het kasteel Renswoude met de kerk en ten noordwesten ligt de molen. De directe omgeving is nagenoeg hetzelfde als op de kaart uit 1838-1857. Ten westen is nog net een stukje van de Luntersche Beek te zien.

Ook op de kaart uit 1955-1965 (afbeelding 2.9) loopt de Luntersche Beek ten westen en noorden van het plangebied. Ten zuidoosten van het plangebied ligt het kasteel met het landgoed. Aan de huidige Taets van Amerongenweg ligt nu ook aan de west- en zuidzijde bebouwing in het plangebied,. In het noorden, langs de Barneveldseweg, is bebouwing aanwezig. Ook in het zuidwesten is de bebouwing toegenomen.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

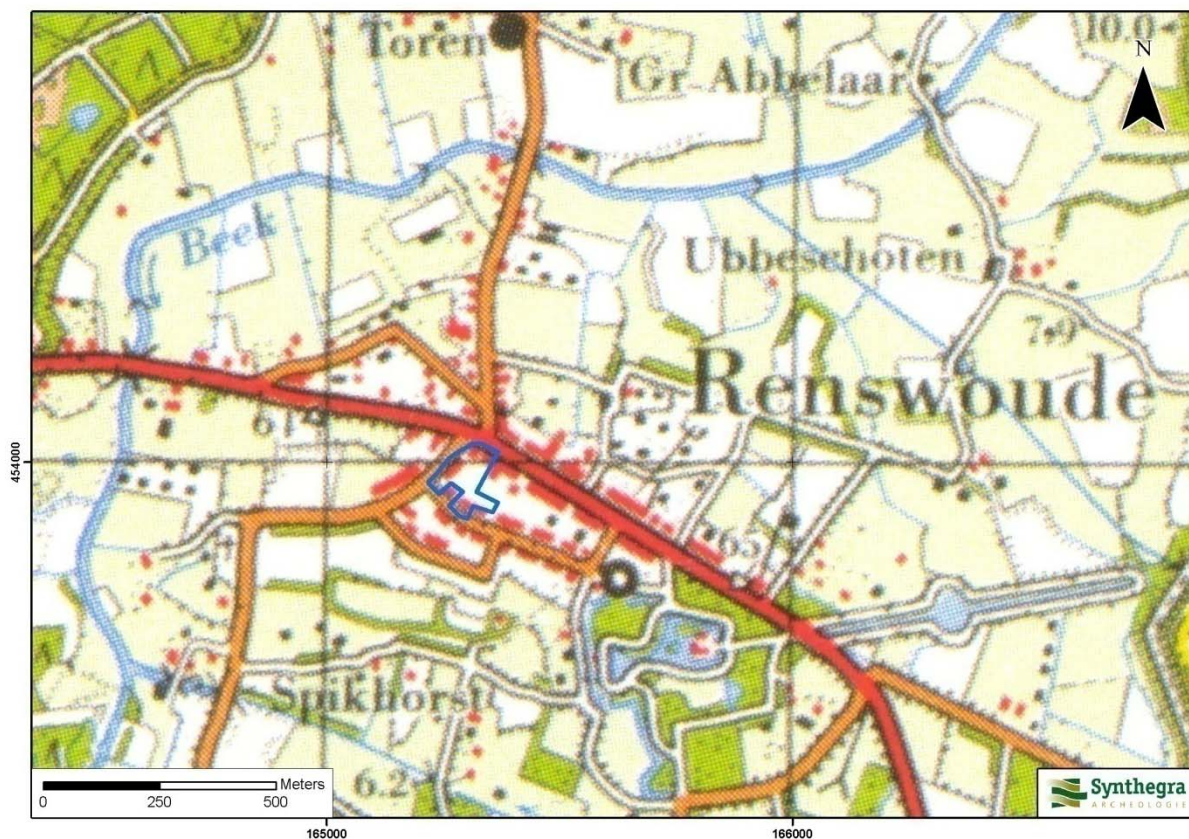

Afbeelding 2.7: Ligging van het plangebied op de kaart uit circa 1839-1859, aangegeven met het blauwe kader. (Bron: Wolters Noordhoff Atlasproducties 1990, West-Nederland, blad 62).

Afbeelding 2.8: Ligging van het plangebied op de kaart uit 1905, aangegeven met het blauwe kader (Bron: Uitgeverij Nieuwland 2005, Utrecht, blad 448).

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Afbeelding 2.9: Ligging van het plangebied op de kaart uit circa 1955-1965, aangegeven met het blauwe kader (Bron: Uitgeverij 12 Provinciën 2006/2007, blad 153).

2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarvan de essentie is weergegeven in tabel 2.1.

Zowel volgens de IKAW (bijlage 2) als de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Utrecht geldt een hoge archeologische verwachting. Het plangebied ligt in de historische dorpskern van Renswoude, dat een terrein van hoge archeologische waarde is (monumentnummer 12251).

Het plangebied ligt naar verwachting op een dekzandrug. Op grond van de ouderdom van de verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd.

Het landschap heeft met name voor de prehistorische mens een belangrijke rol gespeeld in de keuze voor een bewoningsplaats. Als woon- en verblijfplaats kozen de jager-verzamelaars vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap, bij voorkeur in de buurt van water. Het plangebied ligt relatief hoog, op een dekzandrug, en vormde daarom een geschikte bewoningsplaats. De vuursteenvindplaatsen bestaan voornamelijk uit strooiing van vuursteenfragmenten en ondiepe grondsporen, zoals haardkuilen. Deze resten worden onder het plaggendek in de bovengrond van de podzolbodem verwacht. Aan het plangebied wordt een hoge archeologische verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum toegekend.

Ook voor de later ontstane landbouwbedrijvende samenlevingen vanaf het neolithicum bleef het plangebied een aantrekkelijke bewoningsplaats. De oudste cultuurgronden en bewoningsplaatsen liggen op de flanken van de stuwwallen en dekzandruggen. Daarom geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor nederzittingsresten uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Archeologische resten uit deze periode bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere grondsporen zoals paalgaten en afvalkuilen. Het sporenniveau wordt onder het plaggendek in de B-horizont van de podzolgrond verwacht.

Het plangebied ligt in de historische dorpskern van Renswoude, een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 12251). Op grond hiervan wordt aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend voor de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Archeologische resten uit deze periode kunnen vanaf het maaiveld in het esdek worden aangetroffen. De diepere grondsporen zoals afvalkuilen en waterputten en eventuele oude funderingen kunnen ook onder het esdek nog aangetroffen worden.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
laat-paleolithicum – mesolithicum	hoog	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder het plaggendek
neolithicum – vroege middeleeuwen	hoog	Nederzetting: cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het plaggendek
late middeleeuwen – nieuwe tijd	hoog		vanaf maaiveld

Tabel 2.1: Archeologische verwachting per periode.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Methode

Op basis van het gespecificeerde verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek is aan de hand van de Leidraad Inventariserend Veldonderzoek²¹ een karterend booronderzoek met een boordichtheid van ten minste 20 boringen per hectare uitgevoerd. Hiermee is het onderzoek karterend voor zowel vuursteenvindplaatsen uit de periode laat-paleolithicum tot en met mesolithicum als voor nederzettingsresten uit de latere perioden. Aangezien het plangebied circa 1,3 ha groot is, dienden er minimaal 26 boringen te worden gezet. De boringen zijn zo regelmatig mogelijk verspreid over het plangebied, waarbij rekening gehouden moest worden met bebouwing, verharding en begroeiing. Voor een aantal percelen was echter geen betredingstoestemming, waardoor hier niet geboord kon worden.

Er is geboord met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn uitgevoerd tot minimaal 25 cm in de C-horizont. Het opgeboorde sediment is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 x 4 mm en/of verbrokken en versneden en geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de NEN 5104²² en bodemkundig²³ geïnterpreteerd.

3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens

De locaties van de boringen staan in bijlage 3 en de boorprofielen in bijlage 4. In het terrein zijn geen hoogteverschillen waargenomen. Het terrein is dus relatief vlak.

De ondergrond van het plangebied bestaat uit matig fijn, matig siltig zand, dat sporen grind en enkele houtresten bevat. Op grond van de aanwezigheid van de (fijne) grindjes en de houtresten wordt dit zand geïnterpreteerd als fluvioperiglaciale afzettingen, die worden gerekend tot de Formatie van Boxtel. Op deze fluvioperiglaciale afzettingen ligt een pakket goed gesorteerd, matig fijn, matig siltig zand. Dit zand is geïnterpreteerd als dekzand, dat wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden, onderdeel van de Formatie van Boxtel. De grens tussen deze twee eenheden is niet in alle boringen even duidelijk, maar de boorgegevens geven de indruk dat het dekzand in het noordelijke deel van het plangebied dikker is dan in het zuidelijke deel. In boring 1 en 4 is de grens tussen deze pakketten vastgesteld op 150 à 160 cm beneden maaiveld, terwijl in boring 3 dit niveau op 245 cm beneden maaiveld ligt.

In 12 van de 31 boringen (boring 4, 5, 6, 11, 12, 14, 16, 18, 23, 24, 28 en 29) is een (deels) intact plaggendek aangetroffen, dat uit matig fijn, matig siltig, matig humeus zand bestaat en sporen baksteenpuin bevat. De top van het plaggendek is vrijwel steeds verstoord door recente graafwerkzaamheden, die toe te schrijven zijn aan het huidige gebruik van het plangebied. In drie boringen (boring 5, 11 en 14) is een intact podzolprofiel onder het plaggendek aangetroffen. In deze boringen ligt direct onder het plaggendek een inspoelingshorizont (podzol-B-horizont), die sterk aangerijkt is met ijzer en een oranjebruine kleur heeft. Deze inspoelingshorizont gaat zeer geleidelijk over in het moedermateriaal, de C-horizont, dat uit dekzand bestaat.

In boring 5 en 6 bedraagt de huidige dikte van het plaggendek meer dan 50 cm, waardoor de bodem geclassificeerd kan worden als een enkeerdgrond. In de overige boringen is de top van het plaggendek verstoord, waardoor de oorspronkelijk dikte niet meer is vast te stellen. De dikte van het restant van het plaggendek bedraagt steeds minder dan 50 cm, waardoor de bodem geclassificeerd moet worden als een laarpodzolgrond.

Boring 2, 9, 10, 20 en 26 zijn gezet in een oude sloot. Deze sloot staat aangegeven op historisch kaartmateriaal en is nu voor een groot deel gedempt. De vulling van de sloot bestaat uit een sterk gevlekte laag matig fijn, sterk humeus zand, die donkergrijs tot zwart van kleur is. Deze boringen zijn in de sloot gezet omdat het veldonderzoek gecombineerd met het milieukundig bodemonderzoek is uitgevoerd.

²¹ SIKB, 2006b.

²² NEN 5104, 1989.

²³ De Bakker en Schelling, 1989.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Verspreid over het hele plangebied zijn duidelijke tekenen van verstoring van de top van het bodemprofiel waargenomen, die bestaan uit scherp gevlekte grond, sporen plastic en glas. De diepte van deze verstoring varieert van 50 tot 180 cm beneden maaiveld.

3.3 Archeologische indicatoren

Bij de controle van het opgeboorde bodemmateriaal zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.

3.4 Archeologische interpretatie

In drie van de 31 boringen (boring 5, 11 en 14) is een deels intact podzolprofiel aangetroffen, dat is afgedekt met een plaggendek. Alleen de B- en BC-horizonten zijn bewaard gebleven. De A- en E-horizonten zijn opgenomen in het erboven gelegen plaggendek.

De top van de oorspronkelijke bodem is dus verdwenen, zodat oppervlakkige vuursteenvindplaatsen uit de periode laat-paleolithicum tot en met mesolithicum grotendeels verstoord zullen zijn. De kans dat er vuursteenvindplaatsen uit de periode laat-paleolithicum tot en met mesolithicum in het plangebied worden aangetroffen wordt daarom klein geacht.

Ook uit de periode neolithicum tot en met de nieuwe tijd zijn er geen archeologische indicatoren in de boringen aangetroffen. Van eventuele vindplaatsen uit deze periode kunnen de diepere sporen (paalgaten, afvalkuilen, waterputten, etc) nog wel aanwezig zijn, maar door de afwezigheid van indicatoren wordt de kans op vindplaatsen klein.

Het hele plangebied ligt in een terrein van hoge archeologische waarde. Dit terrein betreft de historische kern van Renswoude. Op historisch kaartmateriaal staat in het noordelijk deel van het plangebied, langs de Dorpsstraat, bebouwing aangegeven, dat deel uitmaakt van de lintbebouwing. Het is niet uit te sluiten dat er muur- en/of funderingsresten van deze bebouwing of voorgangers hiervan uit de late middeleeuwen of de nieuwe tijd in de ondergrond aanwezig zijn. Dergelijke resten zijn met booronderzoek echter moeilijk op te sporen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het plangebied gold op basis van het bureauonderzoek een hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum en nederzettingenresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd. Het doel van het inventariserend veldonderzoek was om deze verwachting te toetsen.

4.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?*
De ondergrond van het plangebied bestaat uit fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel), die zijn bedekt met een laag dekzand (Laagpakket van Wierden, onderdeel van de Formatie van Boxtel). In boring 5, 11 en 14 is een deels intact podzolprofiel aangetroffen met resten van de B- en BC-horizont, dat is bedekt met een plaggendek. In 9 andere boringen is een (deel van een) intact plaggendek aangetroffen zonder een onderliggend podzolprofiel. Hier ligt het plaggendek direct op de C-horizont.
In boring 5 en 6 is het plaggendek voldoende dik (dikker dan 50 cm) om de bodem te classificeren als een zwarte enkeerdgrond. In de overige boringen waarin een (deels) intact plaggendek is aangetroffen bedraagt de huidige dikte van dit dek 30 à 50 cm, waardoor de bodem geclassificeerd wordt als een laarpodzolgrond.
- *Zijn in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig?*
In geen van de boringen zijn indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Het plangebied ligt echter geheel in een terrein van hoge archeologische waarde. De hoge waarde van dit gebied komt voort uit de ligging in de historische kern van Renswoude. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat in ieder geval vanaf het begin van de 19^e eeuw bebouwing binnen het plangebied aanwezig is en mogelijk al eerder.
- *Wat is te zeggen over de horizontale en verticale verspreiding van de archeologische waarden?*
De historische bebouwing bevindt zich naar verwachting met name langs de Dorpsstraat. Dit is de hoofdweg van Renswoude, waarlangs een bebouwingslint is ontstaan.
- *Wat is de vermoedelijke aard en datering van de archeologische resten?*
Mogelijk bevinden zich langs de Dorpsstraat muur- en/of funderingsresten van de historische bebouwing die op historisch kaartmateriaal uit het begin van de 19^e eeuw staat aangegeven. Ook voorlopers van deze bebouwing die teruggaan tot in de late middeleeuwen kunnen niet worden uitgesloten.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?*
In het noordelijke deel van het plangebied is onder andere een supermarkt met parkeerkelder gepland. Indien er hier resten van oude bebouwing in de ondergrond aanwezig worden deze zeker door het uitgraven van de parkeerkelder bedreigd.

De hoge archeologische verwachting uit het bureauonderzoek voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum als nederzettingssporen uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kan op grond van de resultaten van het veldonderzoek naar laag worden bijgesteld. De hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd blijft bestaan.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

4.3 Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied vervolgonderzoek geadviseerd.

Geadviseerd wordt om in het noordelijke deel van het plangebied, waar het historische bewoningslint langs de Dorpsstraat ligt een waarderend onderzoek door middel van proefsleuven uit te laten voeren om meer duidelijkheid te verkrijgen over de verbreiding, aard en datering van de verwachte archeologische resten in dit deel van het plangebied. De sloop van de huidige opstallen dient door middel van een archeologische begeleiding conform het protocol proefsleuven te worden uitgevoerd. Voorafgaand aan een dergelijk onderzoek dient een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld, waarin de vraagstelling en methode van het onderzoek wordt vastgelegd. Voor aanvang van het waarderend onderzoek dient het PvE goedgekeurd te worden door het bevoegd gezag, de gemeente Renswoude.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen namelijk eerst moeten worden beoordeeld door het bevoegd gezag (gemeente Renswoude), die vervolgens een selectiebesluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Synthegra wil de opdrachtgever er daarom op wijzen, dat mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen dan geldt conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988 (aangepast 2007)²⁴ een meldingsplicht bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap of ons inziens het door hem vertegenwoordigd bevoegd gezag, de gemeente Renswoude.

²⁴ WAMZ 2007.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Literatuur en kaarten

Literatuur

Bakker de, H en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H. J.A. 2005: *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Berkel, G. van en K Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen; herkomst en historie*, Utrecht.

Blijdenstijn, R., 2005: *Tastbare tijd. Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*, Utrecht.

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut), 1989: *Geotechniek - Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap, een historisch geografische studie*, uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer , 2006a: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. SIKB, Gouda.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2006b: *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (aanvulling op de KNA 3.1)*. SIKB, Gouda.

Visscher, H.C.J. e.a., 1996: *Engen in bodembeschermingsgebieden in de provincie Utrecht; Inventarisatie, bedreiging en bescherming van oude landbouwgronden met archeologische waarde.*, RAAP-rapport 117, Utrecht

Kaarten

DLO-Staring Centrum, 1997: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 32 Oost (Amersfoort)*, Wageningen.

NITG-TNO, 2006: *Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000* (<http://dinoloket.nitg.tno.nl>)

Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1982: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 32 (Amersfoort)*, Wageningen/Haarlem.

Uitgeverij Nieuwland, 2005, *Grote Historische Atlas van Utrecht, ca. 1905*, schaal 1:25.000, Tilburg.

Uitgeverij 12 Provinciën, 2006/2007: *Atlas van Topografische kaarten. Nederland 1955-1965*, schaal 1:50.000, Landsmeer.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland; 1 West Nederland 1839–1859*, schaal 1:50.000, Groningen.

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek,
Dorpsstraat te Renswoude
Projectnummer: S090132

Internet

www.archis2.archis.nl

www.ahn.nl

www.nitg.tno.nl

www.watwaswaar.nl

Bijlagen:

**Bijlage 1: Overzicht van relevante geologische en archeologische
 tijdvakken**

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie				MIS	Lithostratigrafie				
	Holoceen				1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)				
11.755	Kwartair	Laat	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel		
12.745					Allerød (warm)					
13.675					Vroege Dryas (koud)					
14.025					Bølling (warm)					
15.700					Laat-Pleniglaciaal					
29.000		Laat	Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal	3				
50.000					Vroeg-Pleniglaciaal	4				
75.000					Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)				5a	
		Pleistocene	Laat	Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5b			5	Formatie van Beegden
						5c				
	5d									
115.000	Eemien (warme periode)					5e				
130.000	Saalien (ijstijd)					6				
370.000	Midden	Midden	Saalien (ijstijd)	Holsteinien (warme periode)	6	Formatie van Urk	Formatie van Drente			
410.000				Elsterien (ijstijd)						
475.000				Cromerien (warme periode)		Formatie van Sterksel				
850.000				Pre-Cromerien						
2.600.000	Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien							

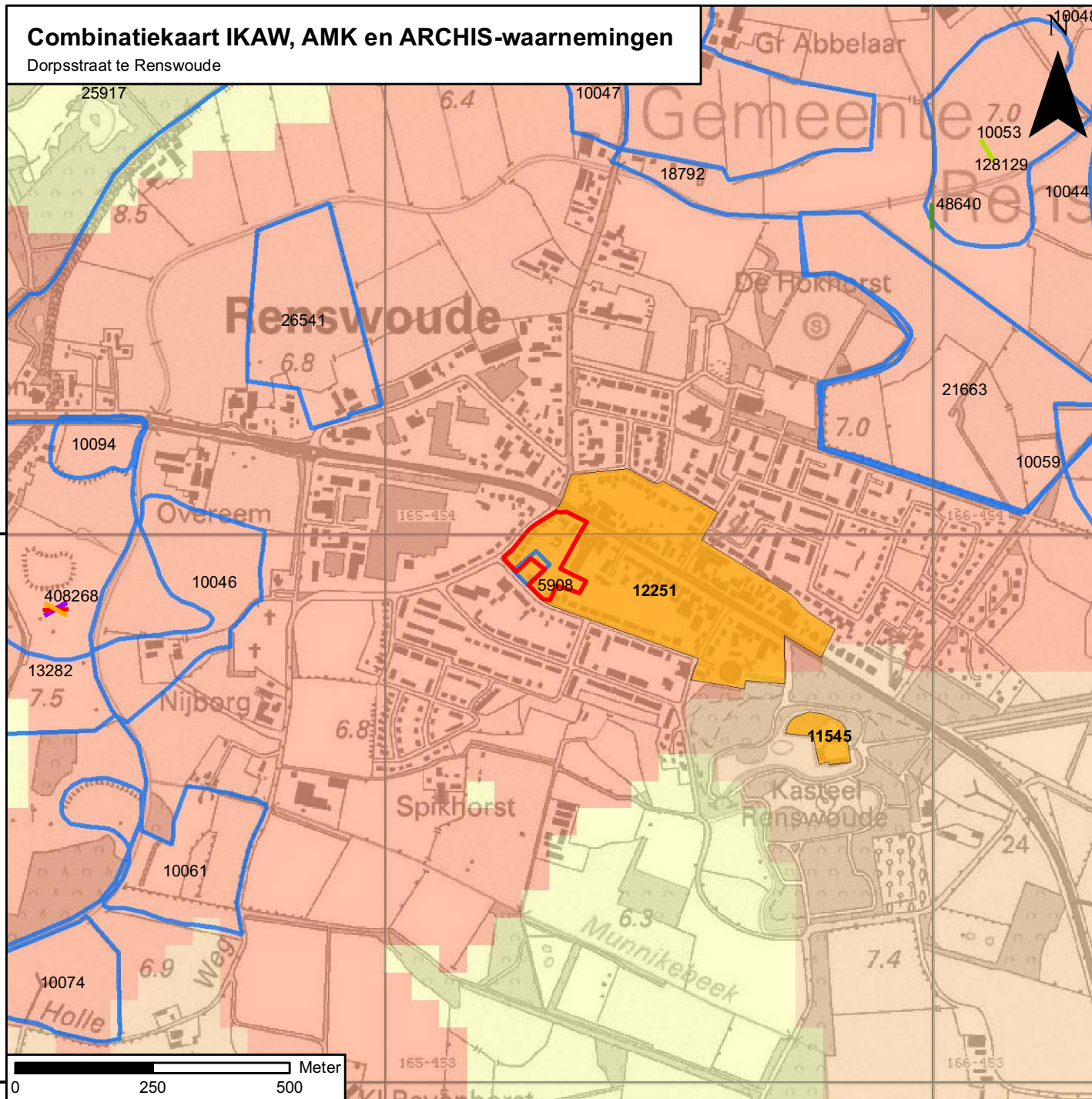
Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden	
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd	
-1500	Vb1			Middeleeuwen			
-450	Va			Romeinse tijd			
0		Holoceen	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd	
-12	IVa			Bronstijd			
-800	815		Midden	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Neolithicum
-2000	2650						
-3755	5000	Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum	
-4900	7020						
-5300	8000						
-8800	9000	Laat-Pleistoceen	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend	Laat-Paleolithicum	
11.755	10.150						
12.745	10.800						
13.675	11.800						
14.025	12.000	Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum	
15.700	13.000						
		Weichselien (ijstijd)	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	LW II	dennen- en berkenbossen	Laat-Paleolithicum	
		Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	LW I	open parklandschap	Laat-Paleolithicum	
		Weichselien (ijstijd)	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	LW I	open vegetatie met kruiden en berkenbomen	Laat-Paleolithicum	
-35.000		Laat-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum	
75.000							
		Midden-Pleistoceen	Eemien (warme periode)		perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum	
115.000							
130.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)		loofbos	Midden-Paleolithicum	
-300.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)			Vroeg-Paleolithicum	

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenbergh (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Dorpsstraat te Renswoude

Legenda

Vondsten per periode

- Mesolithicum
- Neolithicum
- Romeinse tijd
- Vroege Middeleeuwen
- Nieuwe tijd

onderzoeksmeldingen

Archeologisch monument + monumentnummer

- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- begrenzing plangebied

S090132_IKAW_Combi_11022009_JH_1.0

Bijlage 3: Boorpuntenkaart

Boorpuntenkaart

Dorpsstraat te Renswoude

schaal: 1:1000

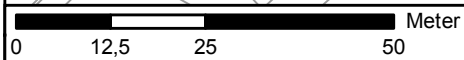
Legenda

- Boorpunt
- ▭ Plangebied

S090132 BO-IVO-K_09062009_JH_1.0

454000

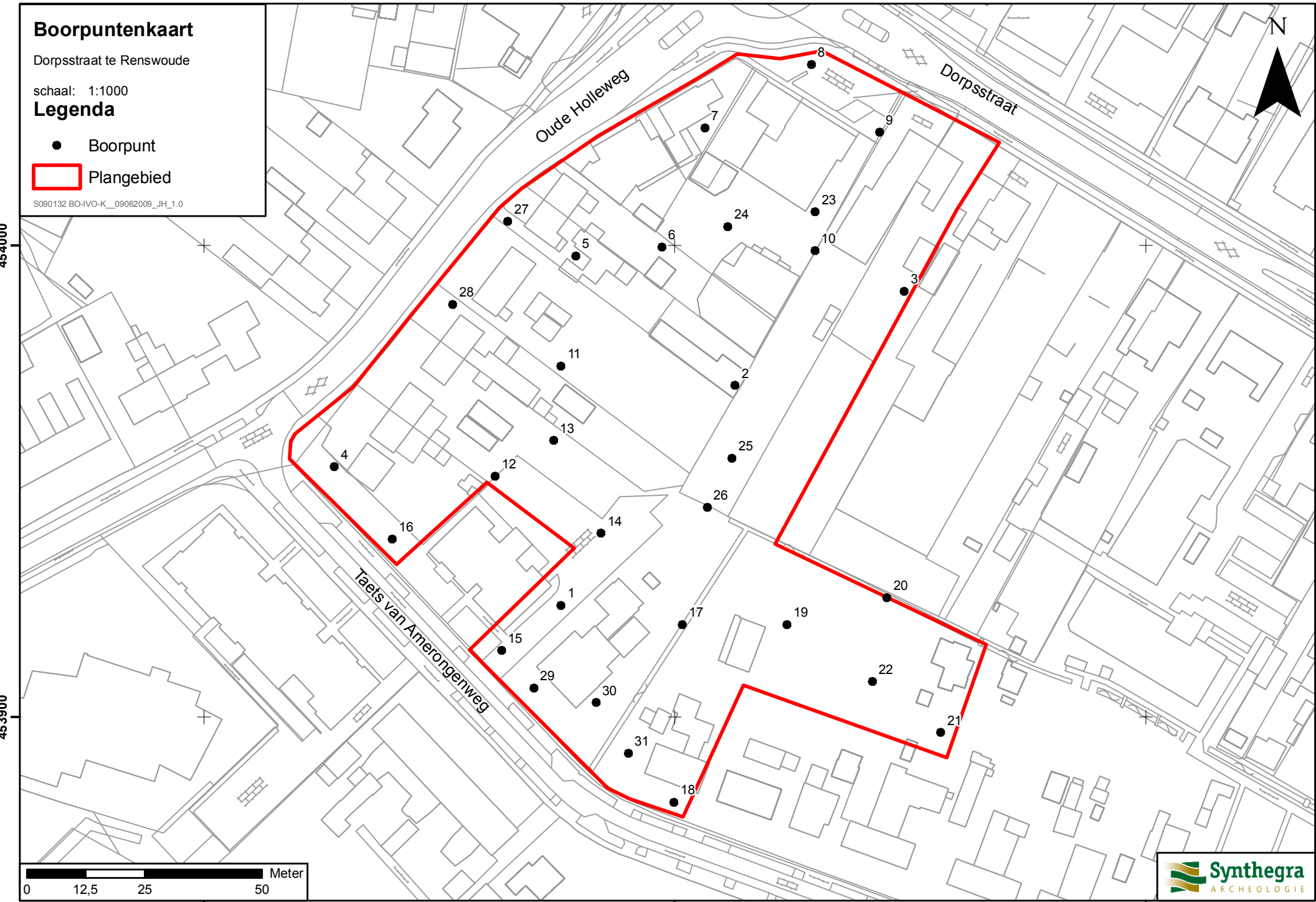
453900

165200

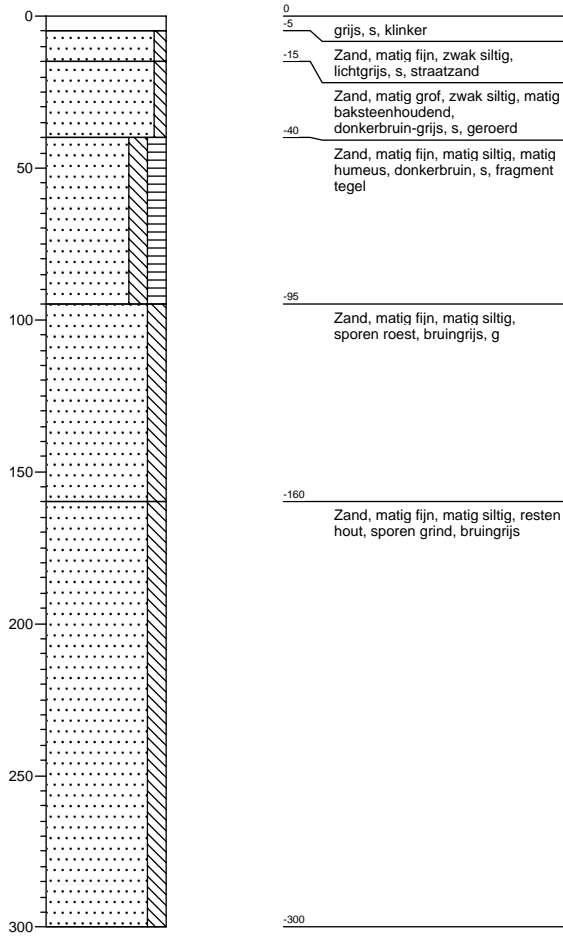
165300

165400

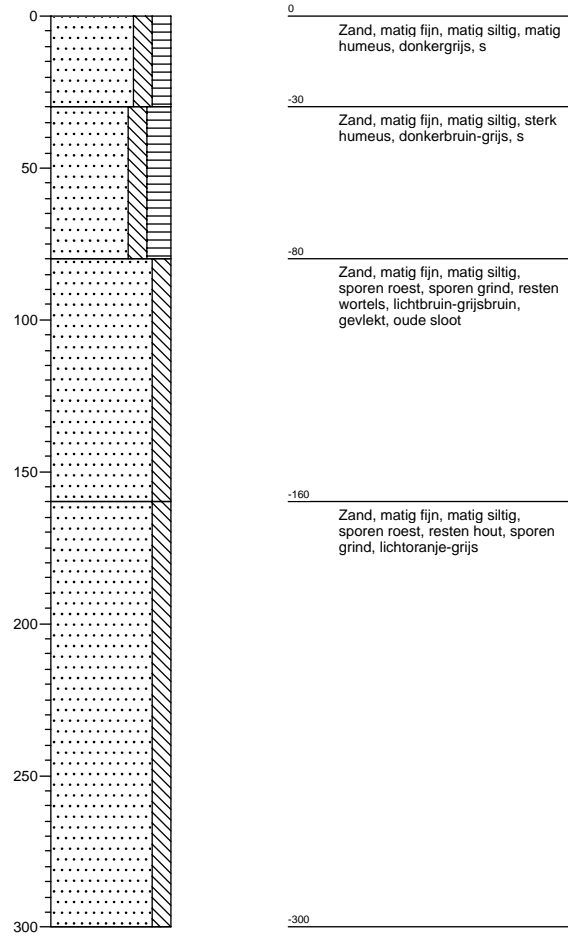

Bijlage 4: Boorprofielen

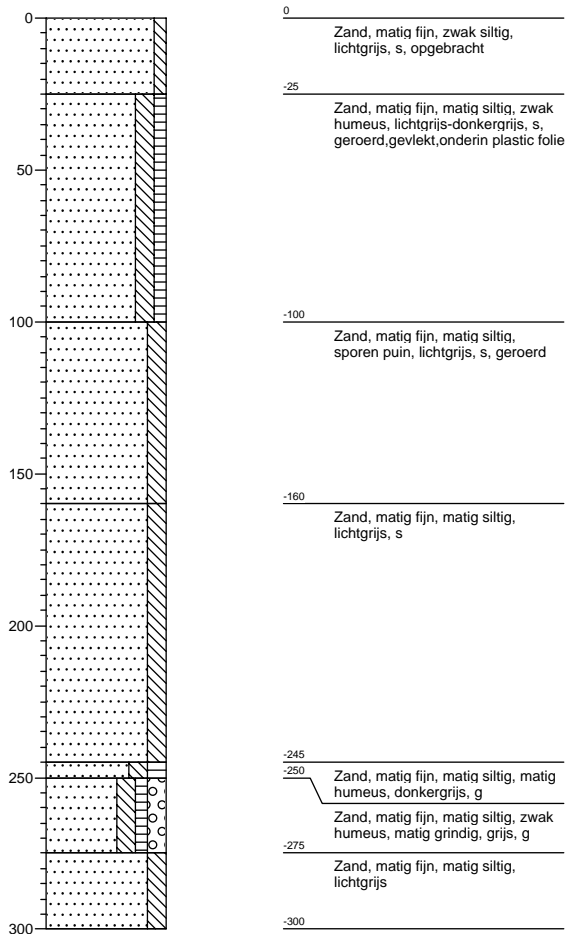
Boring: 01

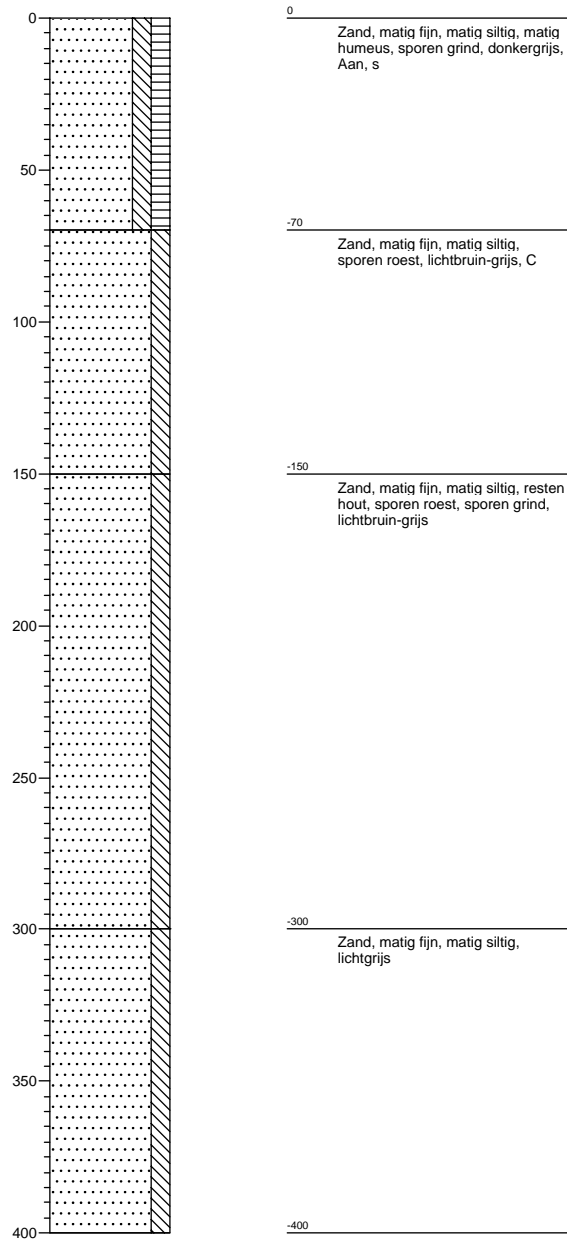
Boring: 02

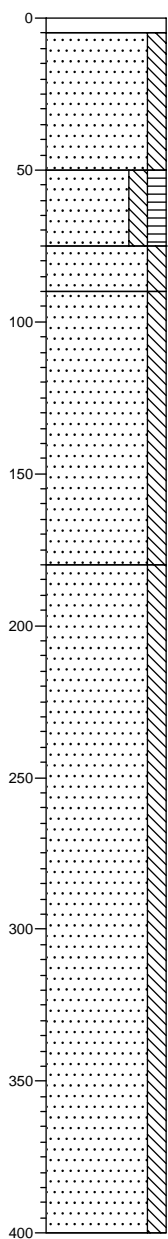
Boring: 03

Boring: 04

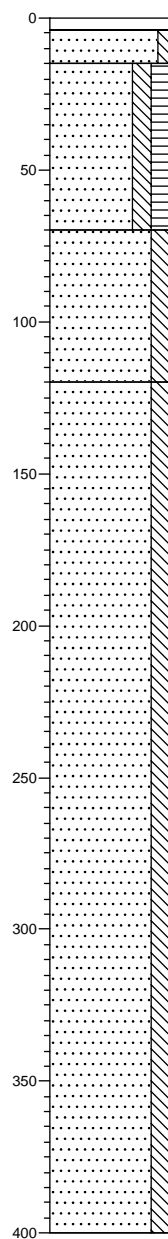

Boring: 05

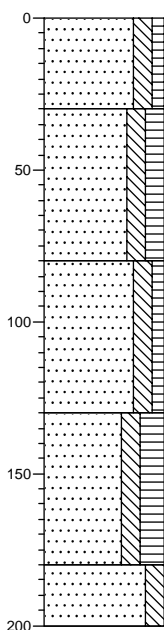
0	
-5	grijs, s, klinker
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig baksteenhoudend, donkergrijs, geroerd
-50	
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, Aan, g
-75	
	Zand, matig fijn, matig siltig, sterk roesthoudend, oranjebruin, B
-90	
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak roesthoudend, lichtoranje-bruin, dekszand
-180	
	Zand, matig fijn, matig siltig, sporen grind, lichtgrijs, op 210 G2
-400	

Boring: 06

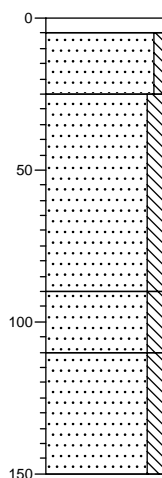
0	
-4	grijs, s, tegel
-15	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, s, straatzand
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, resten hout, sporen puin, sporen grind, slakken, donkergrijs, A
-70	
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak roesthoudend, oranjebruin, Cg
-120	
	Zand, matig fijn, matig siltig, sporen grind, grijs, C
-400	

Boring: 07

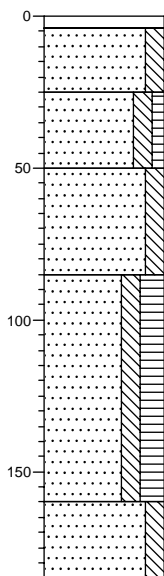
0	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, sporen grind, grijs, s, geroerd
-30	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, s
-80	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, sterk puinhoudend, baksteen, grijs, gevlekt, mortelhoudend
-130	Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, resten hout, donkergrijs
-180	Zand, matig fijn, matig siltig, grijs
-200	

Boring: 08

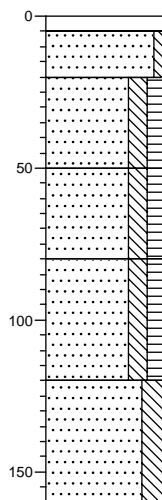
0	
-5	s, klinker
	Zand, matig grof, zwak siltig, lichtgrijs, s
-25	Zand, matig fijn, matig siltig, brokken leem, zwak roesthoudend, oranjebruin
-90	Zand, matig fijn, matig siltig, matig puinhoudend, grijs
-110	Zand, matig fijn, matig siltig, lichtgrijs
-150	

Boring: 09

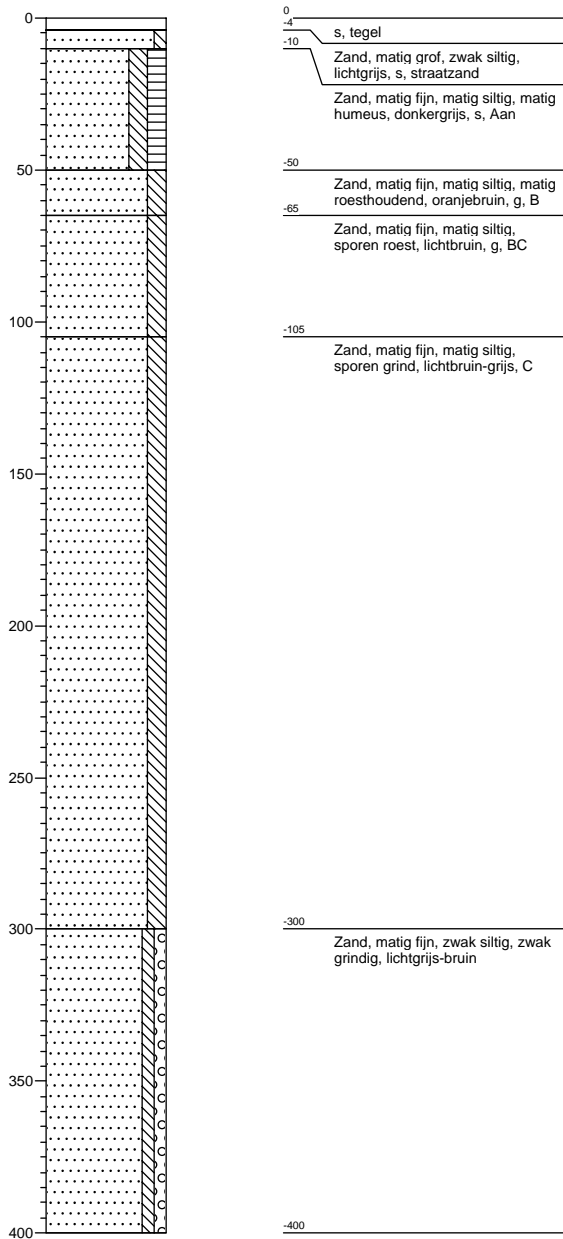
0	
-4	s, klinker
	Zand, matig grof, matig siltig, sporen roest, oranje-grijs, s
-25	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, sterk puinhoudend, bruingrijs, s
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, donkerbruin-grijs, s, gevlekt
-85	Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, donkergrijs, s, oude sloot
-160	Zand, matig fijn, matig siltig, sporen roest, lichtbruin-grijs
-185	

Boring: 10

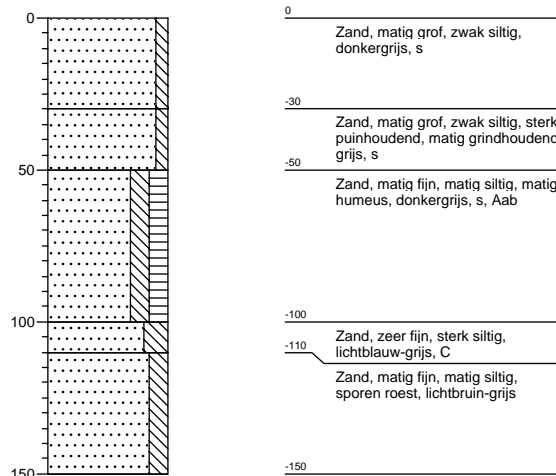

0	
-5	klinker
	Zand, matig grof, zwak siltig, lichtgrijs, straatzand
-20	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, matig baksteenhoudend, donkerbruin
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, geroerd
-80	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donkergrijs, s, oude sloot
-120	Zand, zeer fijn, sterk siltig, sporen grind, lichtblauw-grijs, C
-160	

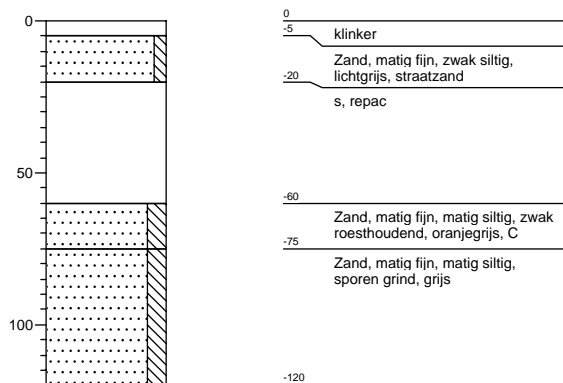
Boring: 11

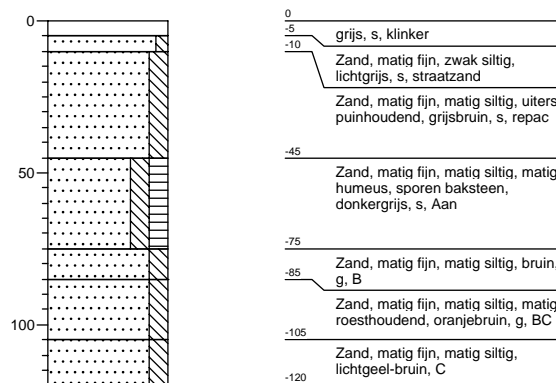
Boring: 12

Boring: 13

Boring: 14

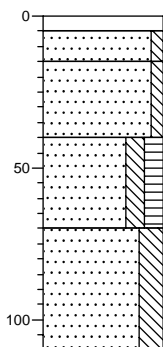

Projectnaam: Dorpsstraat te Renswoude

Projectcode: S090132

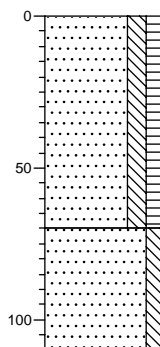
Datum: 03-06-2009

Boring: 15

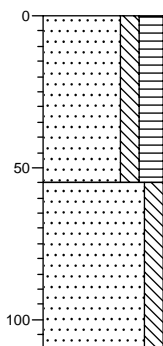
0
-5 grijs, s, klinker
-15 Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, s, straatzand
Zand, matig fijn, zwak siltig, uiterst puinhoudend, grijsbruin, s, repac
-40 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen puin, sporen baksteen, donkergrijs, s
-70 Zand, zeer fijn, sterk siltig, lichtgrijs
-110

Boring: 16

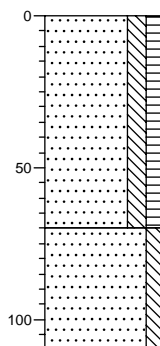
0 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, Aa, s
-70 Zand, matig fijn, matig siltig, sporen roest, sporen grind, lichtgeel-bruin, C
-110

Boring: 17

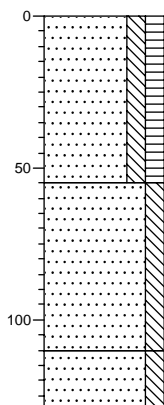
0 Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, sporen plastic, sporen grind, donkerbruin, s
-55 Zand, matig fijn, matig siltig, sporen grind, lichtgrijs
-110

Boring: 18

0 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, s, Aa
-70 Zand, matig fijn, matig siltig, sporen roest, sporen grind, lichtbruin-grijs, C
-110

Boring: 19

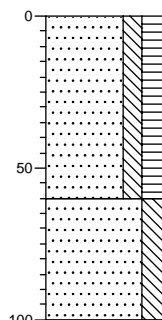
0
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen plastic, donkerbruin, s, spoortje steenkool

-55
Zand, matig fijn, matig siltig, donkerbruin-lichtgrijs, s, gevlekt, geroerd, kleibrokje

-110
Zand, matig fijn, matig siltig, lichtgrijs

-130

Boring: 20

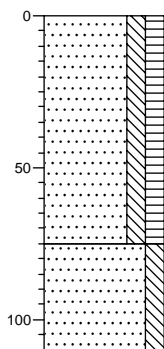

0
Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, sporen glas, sporen baksteen, sporen aardewerk, zwart, s, in greppel (verbonden aan oude sloot)

-60
Zand, zeer fijn, sterk siltig, lichtgrijs, C

-100

Boring: 21

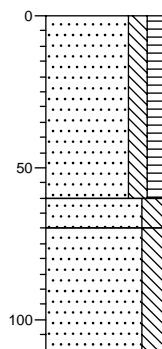

0
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen grind, sporen baksteen, donkergrijs, s, geroerd, gevlekt

-75
Zand, matig fijn, matig siltig, sporen roest, lichtgeel-grijs

-110

Boring: 22

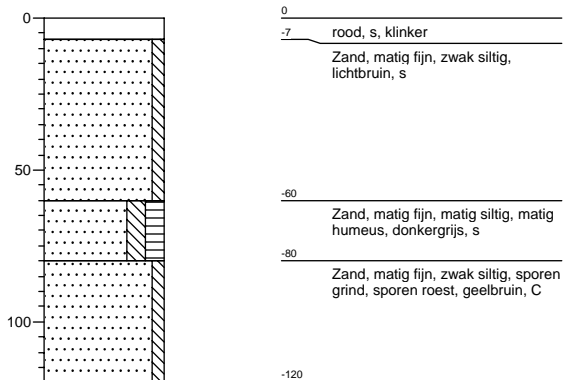
0
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donkerbruin, s, doorworteld

-60
Zand, zeer fijn, sterk siltig, zwak roesthoudend, bruin, s, gevlekt, cultuurlaag?

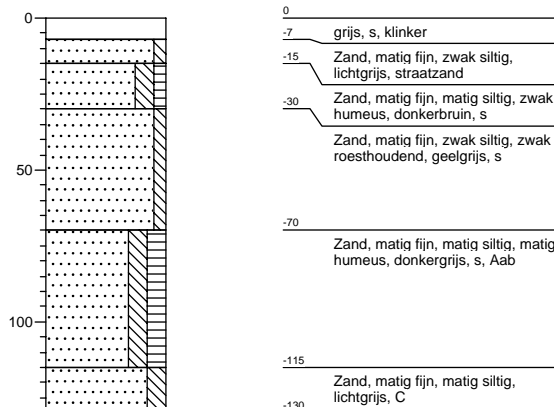
-70
Zand, matig fijn, sterk siltig, sporen grind, lichtgrijs, C

-110

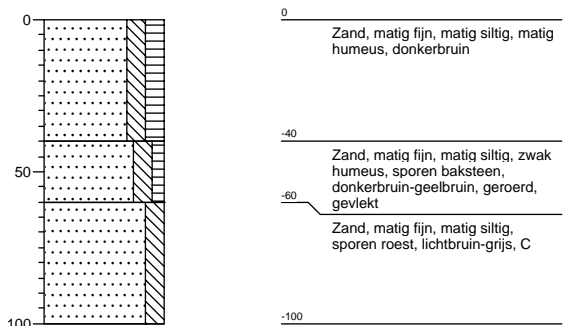
Boring: 23

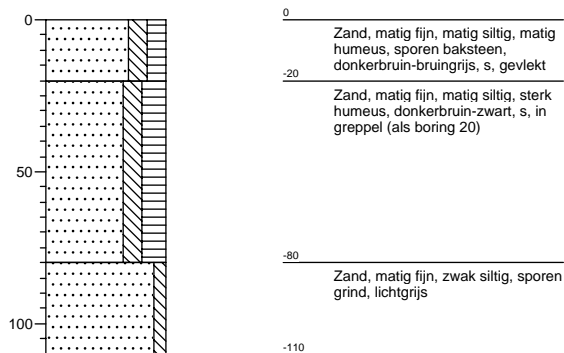
Boring: 24

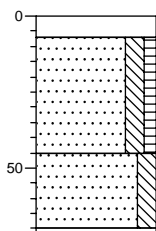
Boring: 25

Boring: 26

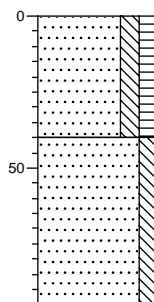

Boring: 27

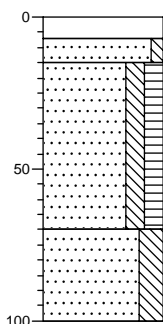
0
-7 grijs, s, klinker
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, sporen grind, donkerbruin-grijsbruin, s, gevlekt, geroerd
-45
Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbruin
-71
gestuit

Boring: 28

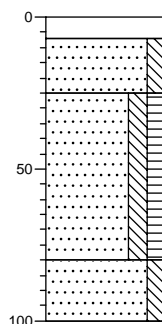
0
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen grind, donkergrijs, s
-40
Zand, matig fijn, matig siltig, sporen roest, lichtgeel-bruin
-95

Boring: 29

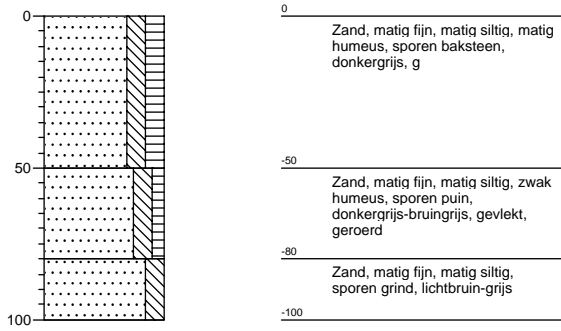
0
-7 grijs, s, klinker
-15 Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, s, straatzand
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donkergrijs, s, Aab
-70
Zand, zeer fijn, sterk siltig, lichtbruin-grijs, C
-100

Boring: 30

0
-7 s, klinker
-25 Zand, matig fijn, matig siltig, donkergrijs-lichtbruin, s, geroerd, gevlekt
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen grind, sporen baksteen, donkergrijs, s, Aab
-80
Zand, matig fijn, matig siltig, lichtbruin-grijs
-100

Boring: 31

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroid monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondw
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondw
	slib
	water